

JULKAISUT JA TUTKIMUKSET 2023

PANKKIVUOSI 2022

PANKKIVUOSI 2022

Suomen pankkimarkkinat ja niihin olennaisesti vaikuttaneet toimintaympäristön muutokset

JOHDANTO

Finanssiala ry:n Pankkivuosi 2022 -julkaisu on katsaus Suomen pankkimarkkinoihin ja niihin olennaisesti vaikuttaneisiin toimintaympäristön muutoksiin. Julkaisu ilmestyy vuosittain keskittyen toimialalle ajankohtaisiin aiheisiin. Julkaisu jakautuu kahteen osaan:

- 1) toimintaympäristöä kuvaavaan kehitykseen sekä
- 2) pankkisektorin kehitykseen.

Julkaisun tavoitteita ovat tietämyksen lisääminen pankkisektorin toimintaan vaikuttavista tekijöistä sekä pankkisektorin tilasta. Katsaus sisältää kuvaukset ajankohtaisista rahapoliittisista toimenpiteistä, sääntely- ja valvontahankkeista sekä pankkisektorin kehityksestä.

Raportin on laatinut FA:n asiantuntija Jussi Kettunen

SISÄLTÖ

JOHDANTO	2
YLEISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITYS	4
1.1 Suomen talouden kehitys	4
1.2 Asuntomarkkinat	7
VIRANOMAISTEN TOIMENPITEET	9
2.1 EKP:n rahapolitiikka	9
2.1.1 Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot (TLTRO)	9
2.1.2 Rahapolitiikka ja ilmasto	10
2.2 Sääntely-ympäristön kehitys	10
2.3 Valvonta-ympäristön kehitys	12
2.4 Rahanpesun selvittelykeskus & rahanpesuilmoitukset	13
2.5 Rahoitusvakausvirasto	14
SUOMESSA TOIMIVAT PANKIT	14
3.1 Yleiskatsaus – Suomen pankkisektorin vuosi 2022 & keskeisimmät tunnusluvut	14
3.2 Kotimaisen pankkisektorin erityispiirteet	18
3.3 Vihreä rahoitus	19
3.4 Suurimmat pankit, henkilöstö ja konttorit	20
3.5 Lopuksi	22

PANKKIVUOSI 2022

Suomen pankkimarkkinat ja niihin olennaisesti vaikuttaneet toimintaympäristön muutokset

YLEISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITYS

Vuonna 2022 koronapandemia siirtyi keskusteluissa taka-alalle. Päätäjien kynnys ottaa käyttöön uusia rajoitustoimia vaikutti aiempaa suuremmalta. Lisäksi ihmiset näyttivät sietävän tartuntojen riskiä eivätkä jääneet koteihinsa. Riskiryhmien kattava rokotesuoja edesauttoi yhteiskuntien avautumista. Virusvariantit aiheuttivat huolta vuoden aikana, mutta toisaalta tilanteen kanssa oli myös alkusokin jälkeen opittu elämään.

Alkuvuodesta yleinen epävarmuus lisääntyi huomattavasti Venäjän aloittaman hyökkäyssodan myötä. Sodan vaikutukset heijastuivat koko Eurooppaan, ja myös suurvaltojen väliset jännitteet kasvoivat. Lisääntyneen epävarmuuden vaikutukset näkyivät mm. energian hintojen nousuna. Sodan seuraukset painoivat tunnelmaa ja hiljensivät muun muassa asuntokauppaa Suomessa sekä käänsivät pitkään jatkuneen osakemarkkinoiden positiivisen vireen laskuun. Energian, raaka-aineiden sekä elintarvikkeiden hintojen nousun seurauksena kuluttajahintainflaatio kiihtyi globaalisti.

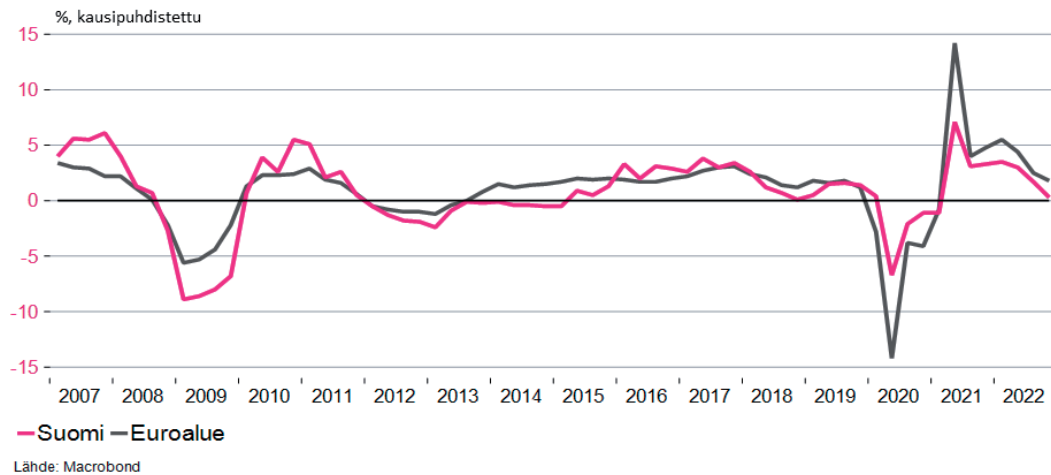
Myös Suomen talouden näkymät muuttuivat sodan myötä aiempaa heikommiksi. Suomalaiset yritykset vetäytyivät laajasti Venäjältä, ja Suomen palvelu- ja tavaravienti Venäjälle kutistui voimakkaasti. Yleisen epävarmuuden kasvu heikensi investointikysyntää. Komponenttipula aiheutti pulonkaloja tuotantoon, ja tuotantoketjujen häiriöt jatkuivat mm. Kiinan talouden sulkutilojen vuoksi. Euroopassa energiakriisin todennäköisyyttä pidettiin suurena. Samaan aikaan inflaation kiihtyminen ja korkojen nousu leikkasivat kotitalouksien ostovoimaa. Näiden eri tekijöiden seurauksena

Suomen talouden kasvuennusteita korjattiin selvästi alaspäin.

Inflaation kiihtyminen heijastui globaalisti korkoihin ja korko-odotuksiin. Euroalueella kuluttajahintojen nousuvauhti kohosi lokakuussa ennätyselliseen 10,7 prosenttiin, jollaista ei ollut aiemmin koettu Euroopan yhteisvaluutan aikana. Nopea inflaatio lisäsi odotuksia rahapolitiikan kiristämisestä, mikä johti markkinakorkojen nousuun ja osakemarkkinaindeksien laskuun. Keskuspankit nostivatkin ohjaukorkojaan useaan otteeseen vuoden aikana.

Venäjän hyökkäyssodan sekä koronan ja sitä seuranneiden toimenpiteiden lisäksi myös ilmastomuutos, ilmastomuutoksen seuraukset ja sen torjunta olivat vahvasti esillä vuoden aikana. Ilmaston näkökulmasta vuosi olikin yksi mitaushistorian kuumimmista. EU:n tavoite olla ensimmäinen hiilineutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä sekä Suomen tavoite olla hiilineutraali 2035 mennessä asettavat odotuksia rahoitusmarkkinoiden roolille muutoksessa sekä uudelle sääntelylle. Pankkisektorin rooli muutoksessa tulee olemaan merkittävä. Rahoitus tulee suuntautumaan enenevässä määrin vihreisiin kohteisiin. Rahoitustarpeita ja rahoitusjärjestelmän roolia vihreässä siirtymässä on avattu tarkemmin mm. Vihreän siirtymän rahoituksen työryhmän loppuraportissa.¹

¹ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164478>

Kuvio 1: BKT:n vuosimuutos Suomessa ja euroalueella

1.1 Suomen talouden kehitys

Suomen talouden kehityksen osalta vuosi oli hyvin kaksijakoinen. Suomen BKT ylitti pandemiaa edeltäneen tasonsa jo alkuvuonna 2021, ja talouden kasvu jatkui vahvana vuoden 2021 lopulla. Indikaattoritiedot alkuvuoden kehityksestä ja Suomen Pankin lyhyen aikavälin mallit viittasivat siihen, että talouskasvu jatkuisi ripeänä myös vuoden 2022 ensimmäisinä kuukausina.²

Alkuvuodesta 2022 kokonaistuotanto jatkoikin kasvuaan, kun monien palveluiden kysyntä oli vilkasta ja teollisuuden aiemmin saamia tilauksia toimitettiin asiakkaille. Yksityinen kulutus kasvoi kuluttajien ostovoimaa heikentävästä inflaatios-ta huolimatta. Yleisesti Suomen viennin odotettiin palautuvan kohti koronakriisiä edeltänyttä tasoa, vaikka maailmanlaajuiset häiriöt toimitusketjuissa ja komponenttien saatavuudessa hidastivat toipumista.

Alkuvuoden jälkeen näkymät kuitenkin heikentyivät selvästi. Venäjän hyökkäys Ukrainaan toi uudenlaista epävarmuutta. Venäjään ja Valko-Venäjään kohdistetut taloudelliset pakotteet aiheuttivat negatiivisia heijastusvaikutuksia myös suomalaisille yrityksille. Energian ja raaka-aineiden hinnat nousivat voimakkaasti. Tilanne näkyi yleisesti tuottaja- ja kuluttajahintainflaation kiihtymisenä. Suomen maariskikin nousi hetkellisesti Venäjän hyökkäyksen takia.

2 <https://www.eurojatalous.fi/fi/2022/artikkelit/sota-ukrainassa-heikentaa-suomen-taloukasvua-ja-nopeuttaa-inflaatiota/>

Maailmantalouden kysynnän hiipuminen näkyi teollisuuden saamista uusissa tilauksissa. Samaan aikaan inflaation kiihtyminen ja korkojen nousu leikkasivat kotitalouksien ostovoimaa ja heikensivät tuntuvasti kuluttajien luottamusta. Näiden eri tekijöiden seurauksena Suomen talouden kasvunusteita korjattiin alaspäin.

Muuttunut geopoliittinen tilanne nopeutti vihreää siirtymää. Irtaantuminen venäläisestä energiasta sekä kasvihuonekaasupäästöjen alentaminen kiihdyttivät investointeja uusiutuvaan energiaan. Sen käytössä Suomi kuuluu EU-maiden kärkijoukkoon.³ Tuulivoimakapasiteetti kasvoi vuoden aikana 75 % ja toi Suomeen yli 2,9 miljardin euron investoinnit.⁴

Huolimatta haasteellisesta vuodesta Suomen BKT kasvoi Tilastokeskuksen tarkentuneiden ennakkotietojen mukaan 2,1 % vuoden 2022 aikana.⁵ (Kuvio 1)

Energian ja raaka-aineiden hinnannousu kasvatti tavaratuonnin arvoa samalla, kun kuljetus ja matkailu painoivat palvelutasetta. Tavaroiden ja palveluiden tase olikin vahvasti alijäämäinen, ja vaihtotaseen alijäämä kasvoi 10 miljardiin euroon. Suhteessa bruttokansantuotteeseen vaihtotase on viimeksi ollut tätä alijäämäisempi vuonna 1992.⁵

3 https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/uusiutuva_energia_suomessa

4 <https://tuulivoimayhdistys.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tuulivoimakapasiteetti-kasvoi-75-ja-toi-suomeen-yli-29-miljardin-investoinnit>

5 <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8ikcze65pgm0bvxyr2453xm>

Suomen työllisyysaste (15–64-vuotiaat) oli vuonna 2022 73,8 prosenttia. Lukema oli 1,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2021. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 15–74-vuotiaita työllisiä oli keskimäärin 2 619 000 ja työttömiä 190 000. Työllisiä oli 65 000 enemmän ja työttömiä 22 000 vähemmän kuin vuonna 2021.⁶

Työllisyys on Suomessa kehittynyt myönteisesti vuodesta 2016 lähtien. Vaikka reaaliansiot laskivat vuonna 2022 inflaation kiihtymisen vuoksi, kotitalouksien taloustilanteen kannalta työllisyyskehityksen jatkuminen hyvänä oli tärkeää.

Suomessa on käyty jo vuosien ajan aktiivista keskustelua kotitalouksien velkaantumisen ja siihen liittyvistä lainsäädäntötoimista. On arvioitu, että rahoitusvakaussäätötoimista kotitalouksien velkaantumiseen liittyvät vakaushuolet syntyvät ennemmin välillisesti talouskehitykselle koituvien riskien kautta kuin suoraan asuntolainojen luottoriskeinä. Korkeiden nousu voi pienentää kotitalouksien taloudellista liikkumavaraa ja sitä kautta kulutuskysyntää, jos velkaantuminen on suurta.

Kotitalouksien velkaantumisen kasvun vastapainoksi myös kotitalouksien varallisuus on kasvanut. Esimerkiksi hiljattain käyttöön otetun osakesäästötilin oli avannut yli 300 000 henkeä vuoden 2022 loppuun mennessä.⁷ Tämän lisäksi kiinnostus rahastosäästämiseen on lisääntynyt voimakkaasti viime vuosien aikana. Rahastosijoituksia oli vuoden 2022 lopussa noin 1,47 miljoonalla suomalaisella. Rahastopääoman yhteenlaskettu arvo oli vuoden 2022 lopussa noin 134 miljardia euroa.⁸

Pandemia-aikaa leimannut kotitalouksien talletusten kasvu vaimeni vuonna 2022, mutta kasvua kertyi silti 2,8 mrd €. Kotitalouksien yhteenlasketut talletukset olivat vuoden 2022 lopussa 111,8 mrd. euroa ja keskiporko 0,21 %. Korkeiden nousua

määräaikaistalletusten suosio kasvoi hieman. Niiden osuus koko talletuskannasta (n. 4 %) on vielä pieni, mutta kasvuvauhti oli vuoden loppua kohti nopeaa. Uusien määräaikaistalletusten keskiporko oli joulukuussa 1,85 %.⁹

Pandemia-aikaa on leimannut myös opintolainakannan kasvu. Suomen Pankin tilastojen mukaan opintolainakanta ylitti 5 mrd. € tason ensimmäistä kertaa elokuussa 2021.¹⁰ Vuoden 2022 aikana opintolainakannan kasvu jatkui, ja kanta oli vuoden lopussa 5,7 mrd €.¹¹ Opintolainakannan kasvuun on muutama merkittävä selittävä tekijä. Koronapandemia on vähentänyt työpaikkoja monella opiskelijoille tyypillisellä alalla ja lisännyt opintotuen tarvetta. Tämän lisäksi opintolainojen määrää ovat kasvattaneet vuoden 2017 opintotukiudistuksen seurauksena suurentuneet lainaerät sekä lainanottajien määrän kasvu.¹²

6 <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8cwwnhk9mur0avur7dtt33y>

7 <https://www.euroclear.com/finland/fi/news-and-insights/news/Osakesaastotileja-yli-300000.html>

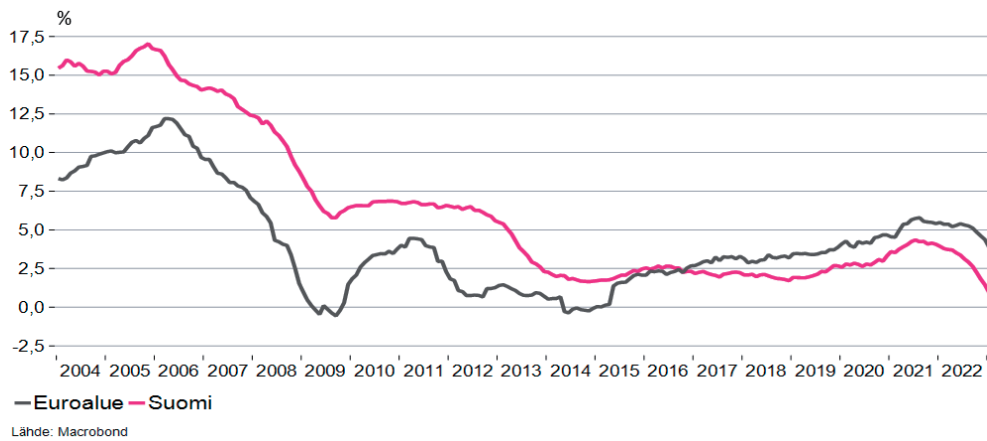
8 <https://www.finanssiala.fi/aiheet/rahastot/#/>

9 <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/#:~:text=Suurien%2C%20yli%201%20milj.,keskiporko%20oli%204%2C76%20%25.>

10 <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2021/uusien-opintolainojen-keskiporko-lahella-nollaa--opintolainakanta-ylitti-5-mrd.-euroa/#:~:text=korot%20Tiedotehistoria%202021-.Uusien%20opintolainojen%20keskiporko%20%2C%20A4hell%20%20nollaa%20%E2%80%94%20opintolainakanta%20ylitti%205%20mrd.euroa&text=Elokuussa%202021%20opintolainoja%20nostettiin%20196.edest%20%20mik%20%20on%2020%20milj>

11 https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/taulukot/rati-taulukot-fi/pt_kotitalouksien_lainat_ja_talletukset_fi/

12 <https://www.eurojalous.fi/fi/blogit/2017/opintolainat-kasvatvat-ennatysvauhtia-suurin-syy-opintotuen-uudistukset/>

Kuvio 2: Asuntolainakannan vuosikasvu Suomessa ja euroalueella

1.2 Asuntomarkkinat

Pankkisektori on jatkanut koronapandemian sekä Venäjän hyökkäyssodan aikana kotitalouksien asunnonhankinnan luotottamista normaaliin tapaan, mikä on ollut erittäin tärkeää muun muassa etätyön suosion kasvun sekä työvoiman liikkuvuuden kannalta. Koronapandemian alkuaikoina kauppa kävi asuntomarkkinoilla vilkkaana. Kansainvälisessä vertailussa asuntojen hintojen kehitys Suomessa on ollut kuitenkin maltillista.¹³ Erot eri alueiden hintakehitysten välillä ovat suuria, osin ne ovat jopa edelleen kasvaneet. Monilla paikkakunnilla hinnat ovat joko pysyneet ennallaan tai jatkaneet laskuaan.

Asuntomarkkinoilla vuosi 2022 oli hyvin kaksijakoinen. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä vanhojen asuntojen kauppa kävi vilkkaana, uudiskohteista oli pulaa.¹⁴ Uusien asuntolainojen laskennalliset marginaalit olivat tammikuussa keskimäärin noin 0,8 prosenttiyksikköä¹⁵ ja keskimääräinen takaisinmaksuaika pysytteli runsaassa 21 vuodessa.

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan aikaansaa- ma talousnäkymien muutos heijastui myös Suomen asuntomarkkinoille. Ostajien varovaisuus kasvoi ja myyntiajat pitenevät. Koronapandemian

¹³ <https://www.eurojatalous.fi/fi/2022/artikkelit/asuntojen-hinnat-laskussa-pohjois-maissa-pankit-kestavat-riskeja-hyvin/>

¹⁴ <https://kiinteistonvalitysala.fi/vuoden-2022-ensimmaisella-neljanneksella-vanhojen-asuntojen-kauppa-yha-vilkasta-uudiskohteista-pulaa/>

¹⁵ https://www.finanssivalvonta.fi/contentassets/644fdcd2b0b7416c97de0496344a7c2f/mv_30032022/makrovakauspaatos_30032022.pdf

asuntokauppaa vilkastuttanut vaikutus väistyi, ja lämmitysenergian hinnan ja lainakorkojen nousu sekä yleinen epävarmuuden kasvu hiljensivät asuntokysyntää. Viitekorkojen jyrkkä nousu painoi asuntomarkkinoilla hinnat laskuun hyvän alkuvuoden jälkeen.

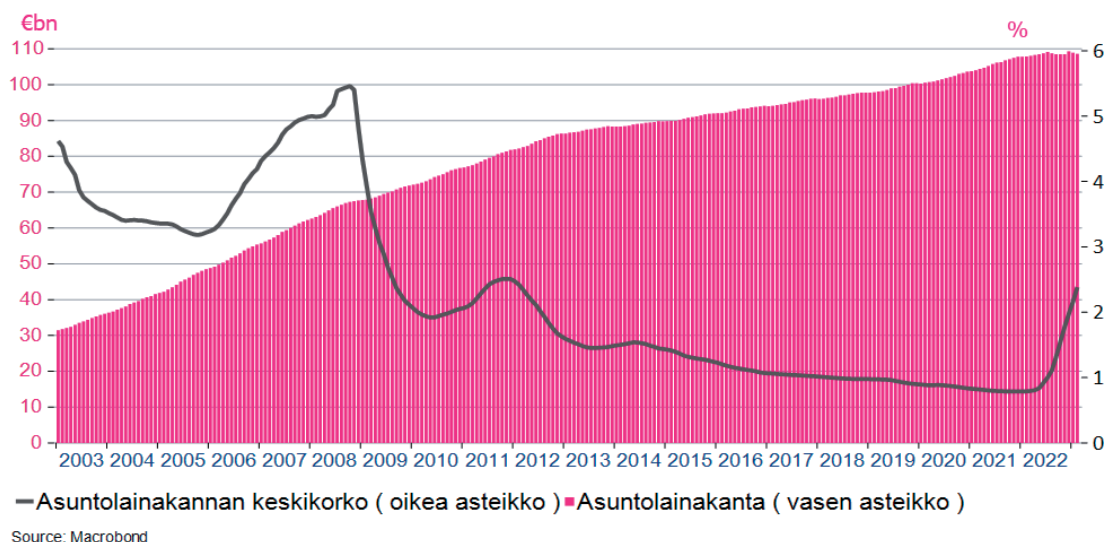
Alkuvuodesta tehdystä FA:n pankkibarometristä kävi ilmi, että kotitalouksien luotonkysyntä väheni ensimmäisellä neljänneksellä huomattavasti vuoden takaiseen verrattuna. Myös pankinjohtajien odotukset kotitalouksien lainanottohalukkuudesta kesälle 2022 olivat karuja: ensimmäistä kertaa kyselyn historiassa yksikään vastaajista ei odottanut kysynnän vilkastuvan. Tarve lainojen joustomahdollisuuksien käytölle nähtiin kasvavana.¹⁶ Loppuvuoden aikana asuntokauppa vähenikin vuoden takaiseen verrattuna.

Vuonna 2022 asuntolainakannan vuosikasvu oli 0,5 % ja asuntolainojen kanta joulukuun lopussa 108,5 mrd. euroa. Sijoitusasuntolainoja oli 8,8 mrd. euroa asuntolainakannasta. Asuntoluotoista järjestämättömiä oli 1,0 % (12/2021: 1,1 %).¹⁷ Myöntäessään asuntoluottoja pankit arvostavat asuntovakuuden selkeästi alle sen luotonmyöntöhetken markkina-arvon. Tämä antaa suojaa luotto tappioita vastaan alentuvien kiinteistöhintojen ympäristössä. Suomalaisen kotitalouksien lainoista joulukuun lopussa kulutusluottoja oli 17,1 mrd. euroa ja muita lainoja 18,0 mrd. euroa.¹⁸ (Kuvio 2)

¹⁶ <https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2022/06/FA-Pankkibarometri-II-2022.pdf>

¹⁷ <https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/52686/Pankkisektori-Q4-2022.pdf>

¹⁸ <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/>

Kuvio 3: Kotitalouksien asuntolainakanta ja keskiporkko

Asuntolainojen korkokustannukset nousivat selvästi vuoden takaiseen verrattuna. Kotitalouksien asuntolainojen keskiporkko oli vuoden 2022 lopussa 1,97 % (0,78 % 2021) ja sijoitusasuntolainojen 2,1 % (0,91 % 2021).¹⁹ (Kuvio 3)

Asuntoyhteisöille myönnettyjen lainojen kanta oli joulukuun 2022 lopussa 42,3 mrd. euroa. Suomalaisen asunto-osakeyhtiön erityispiirteet heijastuvat myös luottotilastoihin. Muissa maissa rakentamisen kasvu näkyy yleensä yrityslainakannan kasvuna. Kansainvälisissä tilastoissa asuntoyhteisöjen lainat luetaan yrityslainakantaan, mutta kotimaisessa tarkastelussa ne on mahdollista erotella.

Rakennettavaa asuintaloa varten myönnetty laina otetaan Suomessa yleensä perustettavan asunto-osakeyhtiön taseeseen. Asunto-osakeyhtiöiden lainakanta siis kasvaa suoraan uudisrakentamisen seurauksena. Asunto-osakeyhtiöiden lainoista käytetään myös käsitettä taloyhtiölaina. Taloyhtiölainoissa on edelleen vähän järjestämättömiä luottoja (0,19 % luottokannasta, yhteensä 40 milj. euroa)

Asuntoyhteisöt käsitteenä on laajempi ja kattaa muutakin kuin asunto-osakeyhtiöt. Asuntoyhteisöjen lainasummasta osa kuuluu kotitalouksien vastuulle ja osa esimerkiksi asuntosijoitusrahastoille ja muille asuntosijoittajille, osa yrityksille. Pitkään korkealla tasolla jatkunut

asuntorakentaminen kääntyi laskuun loppuvuoden 2022 aikana. Aloitetuista noin 39 000 asunnosta vapaarahoitteisia oli noin 33 000. Määrä on 15 % vähemmän kuin vuonna 2021.

ARA-tuotannon osuus Suomen uudistuotannosta oli 15 %, mikä on pienin osuus vuoden 2007 jälkeen. Rakennuskustannusten kallistuminen ja korkotason nousu vähensivät selvästi valtion tukeman ARA-asuntotuotannon aloituksia vuonna 2022.²⁰ Osasy on myös pankkien alhainen kiinnostus kohteiden rahoittamiseen. Tämä johtuu mm. vakavaraisuuslaskentaan, vakuuskäytäntöihin ja muihin ehtoihin liittyvistä syistä.²¹

¹⁹ <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/>

²⁰ [https://www.ara.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset_ja_tiedotteet/Uutiset_ja_tiedotteet_2023/Asunto_ja_ARArakentaminen_kaantyi_laskuun\(65080\)#:~:text=Pitk%C3%A4n%20korkealla%20tasolla%20jatkunut%20asuntorakentaminen.pienin%20osuus%20vuoden%202007%20j%C3%A4lkeen.](https://www.ara.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset_ja_tiedotteet/Uutiset_ja_tiedotteet_2023/Asunto_ja_ARArakentaminen_kaantyi_laskuun(65080)#:~:text=Pitk%C3%A4n%20korkealla%20tasolla%20jatkunut%20asuntorakentaminen.pienin%20osuus%20vuoden%202007%20j%C3%A4lkeen.)

²¹ https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2023/01/fa_lausunto_18012023_ymv_hallituksen_esitys_pitkan_korkotukimalliin_kehittaminen.pdf

VIRANOMAISTEN TOIMENPITEET

2.1 EKP:n rahapolitiikka

Rahapolitiikan osalta vuosi 2022 oli kaksijakoinen. EKP:n päätöksiä kohtaan kohdistui erityistä mielenkiintoa läpi vuoden. Erityisesti pohdintaa herätti EKP:n suhtautuminen ja reaktio kiihtyvään inflaatioon. Vuoden aikana puhuttiin paljon rahapolitiikan normalisoinnista.²²

Pandemiaan liittyvä osto-ohjelma (PEPP) päättyi maaliskuun 2022 lopussa.²³ Omaisuuserien osto-ohjelman (APP) ostoja vähennettiin vähitellen. EKP:n neuvosto päätti, että APP-ohjelmassa tehdään vuoden 2022 toisella vuosineljänneksellä ostoja nettomääräisesti 40 mrd. eurolla kuukaudessa ja kolmannella vuosineljänneksellä 30 mrd. eurolla kuukaudessa. Lokakuusta 2022 lähtien netto-ostoja tehtiin APP-ohjelmassa 20 mrd. eurolla kuussa.²⁴

Odotukset korkojen nostoista muuttuivat vuoden mittaan. Kun alkuvuodesta puhuttiin korkojen asteittaisesta maltillisesta nostamisesta, loppuvuodesta keskuspankin odotettiin reagoivan kiihtyvään inflaatioon voimakkaasti. Rahapolitiikka säilyikin alkuvuoden elvyttävänä, mutta suunta muuttui kesällä ja loppuvuodesta rahapolitiikka kiristyi selvästi.

Korot nousivat rahoitusmarkkinoilla voimakkaasti, kun keskuspankit alkoivat kiristää politiikkaansa. Euroopan keskuspankki aloitti rahapolitiikkansa tiukentamisen kesällä. EKP:n neuvosto nosti heinäkuussa korkoja (0,5 prosenttiyksikköä) ensi kertaa sitten vuoden 2011, ja syyskuussa niitä nostettiin uudemman kerran (0,75 prosenttiyksikköä), enemmän kuin kertaakaan aiemmin.

²⁵Joulukuussa EKP nosti talletuskoron kahteen

22 <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/tiedotteet/2022/rahapolitiikan-normalisointi-etenee-johdonmukaisesti/>

23 <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ecb.mp220203~90f94662.fi.html>

24 [https://www.suomenpankki.fi/fi/rahapolitiikka/rahapolitiikan-toimeenpano/rahapoliittiset-osto-ohjelmat/#:~:text=Euroopan%20keskuspankin%20\(EKP\)%20neuvosto%20ilmoitti,hitaan%20inflaation%20jaksoa%20pitkittym%C3%A4st%C3%A4%20liikaa.](https://www.suomenpankki.fi/fi/rahapolitiikka/rahapolitiikan-toimeenpano/rahapoliittiset-osto-ohjelmat/#:~:text=Euroopan%20keskuspankin%20(EKP)%20neuvosto%20ilmoitti,hitaan%20inflaation%20jaksoa%20pitkittym%C3%A4st%C3%A4%20liikaa.)

25 https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/interest_rates.fi.html

prosenttiin. Suomessa käytetyin asuntolainan viitekorko, 12 kuukauden euribor, nousi vuoden aikana 3,8 prosenttiyksikköä 3,3 prosenttiin.²⁶

EKP viesti loppuvuodesta, että ohjauskorkoja nostetaan todennäköisesti vielä lisää. EKP:n mukaan inflaatio oli edelleen aivan liian nopeaa, ja sen myös ennakoitiin pysyvän tavoitetta nopeampana pitemmän aikaa.

2.1.1 Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot (TLTRO)

Pandemian aikana toimeenpannuissa kohdenetuissa pitempiaikaisissa rahoitusoperaatioissa (TLTRO III) oli eurojärjestelmän kaikkien aikojen edullisimmat rahoitusehdot – koskaan aikaisemmin eurojärjestelmä ei ollut myöntänyt luottoa pankeille EKP:n talletuskorkoa alemmalla korolla.²⁷ Vuoden 2022 lopulla Suomen pankkisektori oli hakenut ohjelman kautta rahoitusta n. 30 miljardin euron edestä.²⁸

EKP:n neuvosto päätti lokakuun 2022 kokouksessaan muuttaa kohdennettujen pitempiaikaisten rahoitusoperaatioiden ehtoja. Koska inflaatio pysyi odottamattoman ja poikkeuksellisen nopeana, EKP:n mukaan rahoitusoperaatioita tuli mitoittaa uudelleen, jotta ne säilyvät johdonmukaisena osana rahapolitiikan laajempaa normalisoitumista ja rahapoliittisten korkojen nostot välittyvät tehokkaammin pankkien luotonannon ehtoihin. Näin ollen EKP:n neuvosto päätti, että TLTRO III -operaatioiden korot muuttuvat 23.11.2022 ja pankeille tarjotaan ylimääräisiä päivämääriä likviditeetin ennenaikaista takaisinmaksua varten. Suomalaispankkien ennenaikaiset takaisinmaksut olivat alkuvaiheessa suhteessa huomattavasti pienemmät kuin muualla Euroopassa.

EKP:n neuvoston päätös herätti pankkisektorilla huomiota. Yleisesti kommentoitiin, että rahoituksen ehtojen muuttaminen jälkikäteen on ongelmallista ja syö keskuspankin uskottavuutta. Jännitteet EKP:n ja sen valvomien pankkien välillä

26 https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/korot/kuviot/korot_kuviot/euriborkorot_pv_chrt_fi/

27 <https://www.eurojalous.fi/fi/blogit/2021/pankit-nostaneet-ennatyksellisen-maaran-edullisia-kohdennettuja-luottoja/>

28 https://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=123.ILM.M.FI.N.A050200.U2.EUR

olivat jo aiemmin lisääntyneet, kun EKP rajoitti pandemian aikana pankkien osingonjakoa, jotta niiden vakavaraisuus ei vaarantuisi.

2.1.2 Rahapolitiikka ja ilmasto

EKP:n rahapolitiikan uusittu strategia julkistettiin 2021. Vaikka strategian muutosten pääpaino oli hintavakauden määritelmässä ja eurojärjestelmän menetelmissä sen saavuttamiseksi, myös ilmastonmuutos oli strategia-arvion keskeisiä kysymyksiä. Uudistetussa strategiassaan EKP esitti kunnianhimoisen toimintasuunnitelman ilmastonäkökohtien ottamiseksi huomioon rahapolitiikassa.

Toimintasuunnitelman mukaan EKP lisää analyyttistä kapasiteettiaan ilmastokysymysten käsittelemiseksi taloudellisissa malleissaan. EKP tulee myös kehittämään uusia riski-indikaattoreita, joilla arvioidaan rahoitusinstrumenttien ympäristövastuullisuutta sekä rahoituslaitosten hiilijalanjälkeä ja altistumista fyysisille ilmastoriskeille.

Rahapolitiikan toimeenpanon osalta ympäristötietojen julkistaminen tulee jatkossa mukaan arvopapereiden vakuus- ja ostokelpoisuuden arviointiin. Rahapolitiittisten luottojen vakuutena käytettävien tai osto-ohjelmissa hankittavien velkapapereiden kohtelua voidaan eriyttää niiden ympäristövaikutusten mukaan. Uusilla vaatimuksilla halutaan erityisesti edistää markkinoiden julkistamiskäytäntöjen yhdenmukaistamista.²⁹

Heinäkuussa Euroopan keskuspankin neuvosto päätti uusista toimista³⁰, joiden avulla ilmastonmuutoksen vaikutus voidaan ottaa yhä paremmin huomioon eurojärjestelmän rahapolitiikan toteutuksessa. Muutokset koskevat omaisuserien ympäristövaikutuksen huomioimista eurojärjestelmän taseessa ja vakuuskäytännössä, ilmastoriskejä koskevien tietojen julkistamisvaatimuksia sekä riskienhallintaa.

29 <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/puheet-ja-haastattelut/2022/johtokunnan-jasen-tuomas-valimaki-ilmastonmuutos-rahapolitiikan-pitkan-aikavalin-haasteena-puhe-taloustutkijoiden-kesaseminaarissa-15.6.2022/>

30 <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ecb.pr220704~4f48a72462.fi.html>

2.2 Sääntely-ympäristön kehitys

Sääntelyrintamalla tapahtui paljon vuoden 2022 aikana. Laajasti julkisuutta saanutta pankkien vakavaraisuussääntelyä koskevaa Basel III -uudistusta käsiteltiin läpi vuoden. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa riskien laskentaa ja lisätä vertailukelpoisuutta pankkien välillä. Kyseessä on Baselin pankkivalvontakomitean vuonna 2017 julkaisema sääntelykokonaisuus, jolla loppuunsaatetaan pankkien finanssikriisin jälkeinen globaali vakavaraisuus- ja likviditeettisääntelykehikko.

Euroopan komissio julkisti Baselin säännöksiin perustuvat lainsäädäntöesityksensä 27.10.2021. Ne sisälsivät laaja-alaisia muutoksia EU:n vakavaraisuusasetukseen (CRR) sekä luottolaitosdirektiiviin (CRD). Muutosten on tarkoitus tulla pääosin voimaan vuoden 2025 alusta.

EU:n vakavaraisuusasetus on Suomessa suoraan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Vakavaraisuusasetus käsittää muun muassa omien varojen ja vähimmäisvakavaraisuus-vaatimusten laskentaa, maksuvalmiutta, vähimmäisomavaraisuusastetta sekä suuria asiakasriskejä koskevat säännökset.³¹

Luottolaitosdirektiivi kattaa liiketoiminnan aloittamista, toiminnan järjestämistä ja palvelujen tarjontaa koskevat yleiset vaatimukset sekä valvontaa, hallinnollisia seuraamuksia ja luotettavaa hallintoa koskevat vaatimukset. Luottolaitosdirektiivi sisältää myös lisäpääomavaatimuksia koskevat säännökset.

Finanssialan huolena on ollut Basel-säännösten pääomavaatimuksia kasvattavat vaikutukset suomalaisille pankeille sekä mm. kestävä talouskasvun rahoituksen edellytysten jääminen vähemmälle huomiolle. Finanssivalvonnan vaikutusarviot ovat muuttuneet varsin paljon ajan myötä. Viimeisimpien laskelmien mukaan uudistus kasvattaisi suomalaispankkien pääomavaatimuksia arviolta noin 3–4 prosentilla

31 <https://vm.fi/pankkien-vakavaraisuus-ja-maksuvalmiussaantely>

siirtymäaikojen päätyttyä. FA pitää arviota liian pienenä. Lisäksi FA on kritisoinut sitä, että suomalaisia erityispiirteitä – kuten vähäriskisiä asuntolainoja – ei ole riittävässä määrin otettu huomioon sääntelyesityksissä. Myös eduskunnan talousvaliokunta korosti mietinnössään, että sääntelyn oikeasuhtaisuuden ja vaikuttavuuden kannalta on välttämätöntä, että jatkoneuvotteluissa otetaan huomioon jäsenvaltioiden ja niihin sijoittuneiden laitosten erityispiirteet. Talousvaliokunta toisti myös usein esille nostamansa huolen sääntelyn oikeasuhtaisuudesta sillä saavutettaviin hyötyihin nähden.³² FA on pitänyt tärkeänä neuvotteluiden ajan, että talouskasvun rahoituksen turvaaminen Suomen erityispiirteet huomioiden nostetaan tavoitteenasetannassa yhtäläiseen asemaan rahoitusjärjestelmän häiriönsietokyvyn vahvistamisen kanssa.³³

Basel-uudistukseen sisältyy väliaikaisia, vuoteen 2032 asti ulottuvia huojennuksia asuntoluottojen ja luottoluokittelemattomien yritysluottojen vakavaraisuuskäsittelyyn. Siirtymäaikojen yhtenä tarkoituksena voidaan nähdä riittävän ajan tarjoaminen sen arvioimiseksi, onko pysyvämmälle lainsäädännölle tarvetta.³⁴

Myös makrovakaussäädösten toimivuutta arvioitiin vuoden 2022 aikana. Euroopan komissio julkaisi vuoden 2021 lopussa EU:n makrovakaussääntelykehikkoa koskevan konsultaation.³⁵ Se liittyi vakavaraisuusasetuksen artiklan 513 edellyttämään lainsäädännön tarkasteluun.

32 [DEMC91C.tmp.xml \(eduskunta.fi\)](#)

33 [Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen \(EU\) N:o 575/2013 muuttamisesta, direktiiviksi direktiivien 2013/36/EU ja 2014/59/EU muuttamisesta ja asetukseksi asetuksen \(EU\) N:o 575/2013 ja direktiivin 2014/59/EU muuttamisesta \(Basel III -standardien täytäntöönpano\) - Finanssiala](#)

34 <https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2022/06/Raportti-pankkisaantelysta-22062022.pdf>

35 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/2021-banking-macroprudential-framework-consultation-document_en.pdf

FA vastasi konsultaatioon ja totesi, että makrovakaussääntely on pidettävä ennakoitavina, symmetrisinä ja läpinäkyvinä. Kantavana periaatteena tulisi olla, että yhtä riskiä kohden on vain yksi pääomavaade tai muu rajoitus. Pääomavaadeiden kokonaistaso ei saisi nousta nykyisestä.

Myös pankkiunionihanketta käsiteltiin vuoden 2022 aikana. Euroryhmässä päädyttiin 16.6. jaksamaan pankkiunionihanke osiin. Pöydällä oli alun perin neljä osiota: pienten ja keskisuurten pankkien kriisinratkaisu ja talletussuojan käyttö osana sitä, yhteinen talletussuoja, valtiolainojen kohtelu vakavaraisuussääntelyssä ja yhteismarkkinointa koskeva osio. Lopulta vain ensimmäinen näistä osioista, kriisinratkaisu, eteni. Yhteisen talletussuojan edistäminen siirtyi tulevaisuuteen. FA oli tyytyväinen, että ensin keskitytään pohjatöiden tekemiseen ja sitten vasta rakennetaan kunnolla tehtyjen pohjien päälle.

Kotimaassa kotitalouksien velkaantuminen on ollut kestopuheenaihe viime vuosina. Hallitus antoi eduskunnalle lakiesityksen velkaantumista rajoittavista uusista toimituksista kesäkuussa 2022. Esitys perustui valtiovarainministeriön työryhmän ehdotuksiin, jotka julkistettiin lokakuussa 2019. Esitys hyväksyttiin eduskunnassa alkuvuonna 2023 ja lakimuutokset tulevat voimaan heinäkuussa 2023. Niiden myötä asuntolainojen enimmäispituudeksi tulee 30 vuotta. Lisäksi taloyhtiölainoille asetetaan 60 %:n katto, 30 vuoden enimmäispituus sekä rajoituksia lyhennysvapaiden myöntämiseksi 5 ensimmäisen lainavuoden aikana. Ns. muiden luotonantajien (kuten pikavippifirmojen) rekisteröinti ja valvonta siirtyvät Finanssivalvonnan vastuulle.

FA kannatti osaa muutoksista – kuten asuntoyhteisöluottojen lainakattoa ja sääntelyn ulottamista koskemaan laaja-alaisesti erilaisia luotonantajia – mutta piti osaa ongelmallisina. Erityisesti tämä koski Finanssivalvonnalle annettua valtuutta antaa luottolaitoksille määräyksiä maksukyvyttömyysriskin arviointiin liittyvistä raja-arvoista ja jakaumista.

Korkoriskiä koskevaa sääntelyä päivitettiin loppuvuodesta. Euroopan pankkivalvontaviranomaisen EBA julkaisi 20.10. lopullisen ohjeen ja kaksi lopullista RTS-luonnosta, joilla täsmennetään näkökohtia rahoitustaseen korkoriskin (IRRBB)

positioiden tarkistettuun kehykseen. EBA:n sääntely täydentää Baselin rahoitustaseen korkoriskin normien sisällyttämistä EU:n lainsäädäntöön.³⁶

Myös EU:n kestävän rahoituksen taksonomiaa käsiteltiin näkyvästi vuoden mittaan. Euroopan parlamentti ei vastustanut komission delegoitua säädöstä luokitusjärjestelmästä eli taksonomiasta. Säännöksen mukaan tietyt maakaasuun ja ydinvoimaan liittyvät toiminnot voidaan ottaa mukaan kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmään, kunhan reunaehdot täyttyvät.³⁷

Taksonomian tarkoitus on helpottaa rahoittajaa, kuten pankkia, tunnistamaan varmasti kestäviä sijoituskohteita. Luokitusjärjestelmän ulkopuolelle jääminen ei tarkoita sitä, että toiminta olisi kiellettyä tai että sitä ei voisi rahoittaa. Finanssiala kannattaa tieteeseen perustuvan kestävyysluokituksen eli taksonomian luomista EU:hun. Se ei kuitenkaan ota kantaa siihen, millaisia kriteereitä alan ulkopuolisille toimialoille tulisi asettaa.

Eri sääntelyhankkeiden yhteydessä FA on korostanut kattavien ja huolella laadittujen vaikutusarviointien tärkeyttä. Ideaalitalanteessa sääntely tuo selkeyttä, läpinäkyvyyttä ja luottamusta finanssimarkkinoille sekä ehkäisee tarpeettomia hallinnollisia taakkoja sekä kustannuksia.

2.3 Valvonta-ympäristön kehitys

Suomalaisista pankeista Nordea, OP Ryhmä ja Kuntarahoitus ovat Euroopan keskuspankin suorassa valvonnassa. Lisäksi EKP valvoo Danske Bankin Suomen sivuliikettä. Muita pankkeja valvoo Finanssivalvonta osana pankkiunionin yhteistä pankkivalvontaa.

Finanssivalvonnan johtokunta arvioi vuosineljänneksittäin lyhyen ja pitkän aikavälin riskejä Suomen rahoitusjärjestelmän vakaudelle ja tekee sen pohjalta makrovakauspäätöksensä. Vuoden 2022 ensimmäisessä päätöksessään johtokunta päätti säilyttää luottolaitosten rakenteelliset

pääomavaatimukset kevennettyinä eli tasolla, jolle ne keväällä 2020 koronapandemian vuoksi asetettiin. Samalla se päätti jatkaa asuntolainakaton alentamispäätöksen voimassaoloa, joten muiden kuin ensiasunnonostajien lainakatto säilyi 85 prosentissa. Myös pankkien muuttuva lisäpääomavaatimus pidettiin ennallaan sen perustasolla 0,0 prosentissa. Finanssivalvonnan johtokunta totesi tuolloin, että se tulee arvioimaan sodan vaikutuksia Suomen rahoitusjärjestelmän vakauteen ja makrovakaussäätövälineiden käyttöön tarpeeseen.³⁸

Finanssivalvonnan johtokunta kiristi hieman makrovakaussäätöpolitiikan viritystä kesäkuussa. Suomen rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien luottolaitosten lisäpääomavaatimuksia (ns. O-SII-puskurivaateet) korotettiin. Rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävillä luottolaitoksilla tarkoitetaan sellaisia luottolaitoksia, jotka aiheuttavat niin suuren systeemisen riskin, että se toteutuessaan vaikuttaa hyvin haitallisesti koko rahoitusjärjestelmään ja reaaliin talouteen.

Nordean pääomavaatimus nousi 2,5 prosenttiin (aiemmin 2,0 %) ja OP Ryhmän 1,5 prosenttiin (aiemmin 1,0 %). Kuntarahoitus Oyj:n pääomavaatimus säilyi 0,5 prosentissa. Päätös tuli voimaan 1.1.2023.³⁹

FA:n mielestä O-SII-lisäpääomavaatimusten mitoituksessa olisi tärkeää huomioida suhdannetilanne sekä pääomavaatimusten korotusten vaikutukset pankkien luotonantokykyyn. Se katsokin, että epävarmojen talousnäkymien vuoksi vaatimukset olisi tullut pitää ennallaan.

Finanssivalvonnan johtokunta antoi kesäkuussa myös asuntoluotonhakijoiden enimmäisvelanhoitorasitetta koskevan suosituksen, joka tuli

³⁶ <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/supervisory-review-and-evaluation-process-srep-and-pillar-2/guidelines-irrb-and-csrb>

³⁷ <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/press-room/20220701IPR34365/taksonomia-parlamentti-ei-vastusta-kaasua-ja-ydinvoimaa-koskevaa-saadosta>

³⁸ <https://www.finanssivalvonta.fi/markkinoiden-vakaus/makrovakaus/makrovakauspaatokset-ja-liitteet/makrovakauspaatokset-2022/makrovakauspaatos-30.3.2022/>

³⁹ <https://www.finanssivalvonta.fi/markkinoiden-vakaus/makrovakaus/makrovakauspaatokset-ja-liitteet/makrovakauspaatokset-2022/makrovakauspaatos-27.6.2022/>

voimaan vuoden 2023 alussa. Suosituksen mukaan luotonhakijan kuormitettu luotonhoitorasitus saisi olla pääsääntöisesti enintään 60 % luotonhakijan nettotuloista. Kuormitetun luotonhoitorasituksen laskennassa olisi otettava laajasti huomioon luotonhakijan asunto- ja muut luotot sekä rahoitusvastikkeet ja niiden kuormitetut hoitomenot, joita laskettaessa takaisinmaksuaika tulisi olla enintään 25 vuotta ja luottokorko vähintään 6 % (pitkäaikaisesti korkosuojattuja tai kiinteäkorkoisia luottoja lukuun ottamatta).

FA piti suosituksen ajoitusta ongelmallisena, ja arvioi, että se voi osaltaan voimistaa taloustilanteen kielteisiä vaikutuksia asuntomarkkinoihin ja sitä kautta työvoiman liikkuvuuteen.

Vuoden kolmas makrovakauspäätös julkaistiin syyskuun lopulla. Finanssivalvonnan johtokunta päätti pitää asuntolainakaton samoin kuin pankkien muuttuvan lisäpääomavaatimuksen ennallaan. Finanssivalvonta julkaisi samalla tarkempaa tietoa asuntoluotonhakijan enimmäisvelanhoitorasitetta koskevasta suosituksesta.

Vuoden neljännen makrovakauspäätöksen yhteydessä Finanssivalvonta ilmoitti valmistautuvansa päättämään järjestelmäriskipuskurivaateen asettamisesta vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä. Finanssivalvonnan mukaan Suomen pankkisektorin rakenteelliset järjestelmäriskit ja haavoittuvuudet ovat merkittävät ja antavat perusteet keväällä 2020 koronapandemian vuoksi poistetun järjestelmäriskipuskurivaatimuksen uudelleenasettamiseen.⁴⁰

FA oli yllättynyt siitä, että vaatimuksen asettamista harkittiin taloustilanteessa, jossa taantumien riski on todellinen. Yllättävää oli FA:n mielestä myös se, että valmistelun yhtenä perusteenä mainittiin Euroopan järjestelmäriskikomitean (ESRB) syyskuussa antama varoitus, joka liittyi pitkälti suhdanneuonteisiin tekijöihin. Luottolaitoslain mukaan järjestelmäriskipuskurin asettamisen tulee perustua laissa määriteltyjen pitkäaikaisen ja suhdannevaihteluista riippumattomien

tekijöiden arviointiin, ottaen huomioon vaikutukset pankkien luotonantokykyyn.

Tarkastuspuolella Finanssivalvonta julkaisi muun muassa teema-arvion suorassa valvonnassa olevien pankkien hallitusten työskentelystä⁴¹ sekä teema-arvion likviditeetin stressitestauksesta, varainhankintasuunnitelmista ja varainhankinnan varautumissuunnitelmista.⁴²

2.4 Rahanpesun selvittelykeskus & rahanpesuilmoitukset

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanottaa rahanpesulaissa määritellyiltä ilmoitusvelvollisilta epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia ja epäiltyä terrorismin rahoittamista koskevia ilmoituksia. Osa ilmoituksista on massaluonteisia, transaktio-perusteisia ilmoituksia, jotka perustuvat tiettyjen ilmoittajatahojen automaattiseen raportointiin. Massaluonteiset ilmoitukset ovat tyypillisesti summarajaperusteisia, eli tietyn kynnyksarvon ylittävät ilmoitukset raportoidaan Rahanpesun selvittelykeskukselle.

Rahanpesun selvittelykeskuksen puolivuotiskatsauksen mukaan pankit tekivät noin 6 100 rahanpesuilmoitusta vuoden 2022 ensimmäisellä puoliskolla.⁴³ Rahanpesuilmoitusten määrä vaihtelee vuosittain. Vertailun vuoksi pankit tekivät noin 13 900 rahanpesuilmoitusta vuonna 2021. Finanssialan yritykset käyttävät yli 100 miljoonaa euroa vuodessa rahanpesun torjuntaan. Vain murto-osa ilmoituksista johtaa esitutkintaan tai syytteesiin. Koko vuoden 2022 tilastot eivät olleet vielä saatavilla tätä julkaisua kirjoittaessa.

40 <https://www.finanssivalvonta.fi/markkinoiden-vakaus/makrovakaus/makrovakauspaatokset-ja-liitteet/makrovakauspaatokset-2022/makrovakauspaatos-16.12.2022/>

41 <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2022/teema-arvio-finanssivalvonnan-suorassa-valvonnassa-olevien-pankkien-hallitusten-tyoskentelyssa-on-kehittavaa/>

42 <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2022/teema-arvio-finanssivalvonnan-suorassa-valvonnassa-olevien-pankkien-ilaap-menettelyissa-kehittavaa/>

43 <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus-2022.pdf/e6b6d0d7-8ae4-d6e8-53e5-c87f3899ebcc/Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus-2022.pdf?t=1659075148282>

Rahanpesussa pankkien läpi yritetään ohjata rikollisesti hankittuja varoja niiden laittoman alkuperän häivyttämiseksi. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunta kaipaa FA:n mielestä Euroopan laajuista harmonisoitua sääntelyä. Tällä hetkellä kunkin jäsenmaan kansallisia laeilla yritetään torjua rikollisuutta, joka on luonteeltaan voimakkaasti kansainvälistä. Samalla sääntelyn olisi mahdollistettava riittävä jousto niin, että pankit voisivat hyödyntää omia riskiarvioitejaan.⁴⁴

2.5 Rahoitusvakausrasto

Rahoitusvakausrasto toimii Suomen kansallisena kriisinratkaisuviranomaisena taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten toiminnan uudelleenjärjestämiseksi. Lisäksi se toimii kansallisena talletussuojasta vastaavana viranomaisena.⁴⁵

Rahoitusvakausrasto keräsi talletuspankeilta vuonna 2022 talletussuojamaksuina sekä talletussuojajärjestelmän liittymismaksuna yhteensä 140 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 talletussuojamaksujen keräyksen jälkeen talletussuojarahaston koko on noin 919 miljoonaa euroa.⁴⁶ Talletussuojamaksuilla kartutetaan talletussuojarahastoa, jonka tehtävänä on turvata talletuspankkien tallettajien saamia. Talletussuojarahaston tavoitetaso on 0,8 prosenttia Suomessa toimivien talletuspankkien korvattavien talletusten yhteismäärästä. Tavoitetaso pitää saavuttaa vuoden 2024 heinäkuun 3. päivään mennessä.

Tämän lisäksi Rahoitusvakausrasto keräsi suomalaisilta laitoksilta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon vuonna 2022 yhteensä 320 miljoonaa euroa. Kasvua suomalaislaitosten vakausrastojen määrässä on keskimäärin noin 19 prosenttia verrattuna edellisvuoteen.⁴⁷ Yhteistä kriisin-

ratkaisumekanismeja koskevan SRM-asetuksen mukaan yhteisen kriisinratkaisurahaston tavoitetaso on vuoden 2023 lopussa vähintään 1 prosentti kaikissa osallistuvissa jäsenvaltioissa toimiluvan saaneiden luottolaitosten korvattavien talletusten määrästä.

SUOMESSA TOIMIVAT PANKIT

3.1 Yleiskatsaus – Suomen pankkisektorin vuosi 2022 & keskeisimmät tunnusluvut

Vuoden 2022 aikana pankkien toimintaympäristöä leimasi poikkeuksellinen epävarmuus. Voimakkaasti kiihtynyt inflaatio ja tuntuvasti nousseet korot yhdessä talouden näkymien heikkene-
misen kanssa vaikuttivat erityisesti vuoden loppua kohden niin asuntoluottojen kuin yritysluottojen kysyntään. Osakekurssit laskivat vuoden aikana kaikilla keskeisillä markkinoilla, Helsingin Pörssin yleisindeksi laski noin 15 prosenttia. Tämä vähensi pankkien kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuottoja.

Sekä talletusten että luottojen kasvuvauhti oli selvästi aiempia vuosia hitaampaa ollen parin prosentin luokkaa. Suomessa toimivien pankkien kotitalouksille myöntämien lainojen määrä oli vuoden 2022 lopussa 143,6 mrd. euroa (141,7 mrd. € Q4/2021) ja asuntoyhteisöille myönnettyjen lainojen määrä 42,3 mrd. € (39,5 mrd. euroa Q4/2021). Yrityslainojen (pl. asuntoyhteisöt) kanta oli 62,6 mrd. euroa (59,8 mrd. € Q4/2021).

Yleisen taloustilanteen heikkenemisestä huolimatta sekä henkilö- että yritysasiakkaiden lainanhoidon kyky säilyi koko vuoden hyvänä, eikä järjestämättömien saamisten määrä kasvanut. Haasteellinen toimintaympäristö ei myöskään vaikuttanut pankkien luotonmyöntökykyyn, joka säilyi vahvana.

Korkokatteen merkitys pankkien tuloksen muodostuksessa korostui – nousevan korkotason voidaan odottaa tukevan pankkien tuloskehitystä myös lähitulevaisuudessa, kun luottokannan korot päivittyvät heijastamaan aiempaa korkeampaa korkotasoa. Korkokatteen kehitystä vahvisti myös

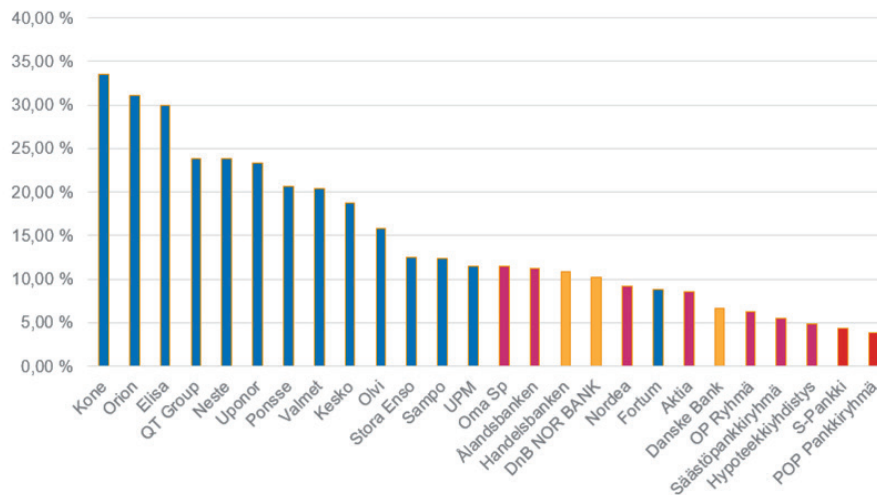
44 <https://www.finanssiala.fi/uutiset/rahanpesun-torjunta-kaipaa-eurooppalaista-harmoniaa-kansainvalista-rikollisuutta-ei-pysayteta-kansallisella-lainsaadannolla/>

45 <https://rvv.fi/tehtavat-ja-tavoitteet>

46 <https://rvv.fi/-/rahoitusvakausrasto-keraa-talletussuojarahastoon-140-miljoonaa-euroa-vuonna-2022>

47 <https://rvv.fi/-/rahoitusvakausrasto-keraa-luottolaitoksilta->

[vakausrastojen-320-miljoonaa-euroa](#)

Kuvio 4: Oman pääoman tuotto – 5 vuoden keskiarvo (2018–2022) – lähde: yritysten tilinpäätökset, fi.investing.com

pankkien varainhankinnan kustannusten säilyminen matalina.

Pankkisektorin vuosi oli tulosta tarkastellessa varsin hyvä, vaikkakin liiketulos jäi hieman edellisestä vuodesta. Pankkisektorin tulosta tuki korkokatteen kasvu. Se nousi noin 14 % edellisestä vuodesta. Pankkisektorin liikevoitto oli tammijoulukuussa noin 6,6 mrd. euroa (1–12/2021: 6,8 mrd. euroa). Korkokatteen osuus liikevoitosta oli 55,7 %. Samanaikaisesti korkokatteen suhde korollisiin tase-eriin eli korkomarginaali nousi noin 1,15 prosenttiin (1–12/2021: 1,06 %). Korkotuotoista suurin osa saadaan kotitalous- ja yritysluotoista.⁴⁸

Liiketuloksen hienoisesta pienemisen taustalla olivat palkkiotuottojen sekä kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan tuottojen lasku ja kulu- jen kasvu. Korkotason nousu nosti korkokatetta erityisesti toisella vuosipuoliskolla. Vuoden 2022 viimeisen neljänneksen korkokate oli noin 2,4 mrd. euroa, mikä on korkein neljänneskate vuoden 2018 jälkeen. Korkokatteen kasvua tukivat myös pankkien luotonannon kasvu sekä alhaiset rahoituskustannukset.

Palkkiotuotot ovat toinen pankkisektorin merkittävä tuottojen lähde. Niiden osuus tuotoista on vajaa kolmannes. Eniten tuottoja saadaan omaisuudenhoidosta. Erä on herkkä markkinamuutoksille ja heijastaa omaisuudenhoidossa olevien varojen määrää. Maksuliikenteestä saadut palkkiotuotot kompensoivat omaisuudenhoidon pienentyneitä tuottoja.

48 <https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/52686/Pankkisektori-Q4-2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kotimaisen pankkisektorin kannattavuus on pysytellyt edelleen eurooppalaispankkien keskimääräistä tasoa parempana. Kannattavuus kuitenkin heikkeni hieman edellisvuoteen verrattuna. Pankkisektorin oman pääoman tuotto prosentti oli joulukuun lopussa noin 9,6 % (1–12/2021: 9,9 %).

Verrattaessa suomalaisten pankkien kannattavuutta muihin toimialoihin nähdään, että kannattavuus ei ole mitenkään erityisen hyvä, vaikka julkisessa keskustelussa toisinaan näin sanotaan. (Kuvio 4)

Pankkisektorin tehokkuus kulut/tuotot-suhteella mitattuna heikentyi hieman edellisvuoden lopusta ollen 52,7 % (1–12/2021: 51,1 %). Toisaalta pankkisektorin tehokkuus pysyi eurooppalaista keskitasoa parempana. Pääsääntöisesti isot toimijat ovat tehokkaampia kulut/tuotot-tunnusluvulla mitattuna.

Hyvän kannattavuuden lisäksi kotimaisen pankkisektorin vakavaraisuus on pysynyt vahvana, eurooppalaisen keskitason yläpuolella. Ydinvakavaraisuussuhde tosin heikkeni vuoden 2022 aikana hieman eli 0,6 prosenttiyksiköllä 17,2 prosenttiin ja kokonaisvakavaraisuussuhde 0,8 prosenttiyksiköllä 20,6 prosenttiin. EU-alueen pankkien keskimääräinen ydinvakavaraisuussuhde oli 15,3 % ja kokonaisvakavaraisuussuhde 18,6 % syyskuun 2022 lopussa.

Vakavaraisuussuhteiden heikkenemisen taustalla olivat kolmelle ensimmäiselle vuosineljännekselle ajoittuneet omien osakkeiden takaisinostot sekä vakavaraisuuslaskennan sisäisten mallien pankkikohtaiset muutokset. Kokonaisvakavaraisuutta heikensi näiden lisäksi myös omiin varoihin

luettavien pääomainstrumenttien takaisinlunastukset. Pankkisektorin säilyminen voitollisena vaimensi vakavaraisuussuhteiden laskua vuoden aikana ja paransi vakavaraisuussuhdelukuja vuoden lopulla.⁴⁹ Vahva vakavaraisuus antaa suomalaispankeille hyvät edellytykset sietää tappioita, joi- ta esimerkiksi Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat negatiiviset talousvaikutukset ja voimakkaat finanssimarkkinahinnoittelun muutokset voisivat synnyttää.

Tuleviin luottotappioihin on varauduttu myös johdon harkintaan perustuvilla ylimääräisillä luottotappiovarauksilla. Pandemian aikana tehtyjä ylimääräisiä varauksia on uudelleen allokoitu katta- maan kasvaneita luottoriskejä.

Kotimaisen pankkisektorin omat varat ylittävät vakavaraisuusvaatimukset selvästi. Omien varojen ylijäämä suhteessa kokonaisvakavaraisuusvaati- mukseen oli joulukuun 2022 lopussa 14,3 mrd. euroa (12/2021: 17,6 mrd. euroa), mikä on noin 6 prosenttia riskipainotettuihin eriin suhteutettuna.

Vakavarainen pankkisektori on voinut tarjota asiakkailleen joustoja lainanhoitoon. Lainanhoito- joustolla tarkoitetaan asiakkaan taloudellisten vaikeuksien vuoksi lainan maksuohjelmaan sovit- tuja helpotuksia, joilla pyritään auttamaan asiakas- ta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksis- ta. Lainanhoitajoustollisten luottojen suhteelliset osuudet alkoivat vähentyä vuoden 2021 lopul- ta lähtien. Lainanhoitajoustollisten yritysluotto- jen osuus oli vuoden 2022 lopussa 1,3 prosenttia (12/2021: 2,1 %) ja kotitalousluottojen 1,9 prosenttia (12/2021: 2,1 %).

Järjestämättömien luottojen osuudet pysyivät mal- tillisina ja olivat edelleen Euroopan matalimpia. Kotitalousluotoissa järjestämättömien saamista- nen taso on edelleen vähän korkeampi kuin ennen pan- demiaa, mutta yritysluotoissa se alittaa jo selvästi pandemiaa edeltäneen tason. Vuoden 2022 lopus- sa suomalaispankkien järjestämättömien luot- tojen osuus oli kotitaloussektorilla 1,4 prosent- tia (12/2021: 1,4 %) ja yrityssektorilla 1,3 prosenttia (12/2021: 2,1 %).

49 [Korkotason nousu kasvatti tuottoja epävarmassa toimintaympäristössä \(bof.fi\)](https://www.bof.fi/finanssiala/korkotason-nousu-kasvatti-tuottoja-epavarmassa-toimintaymparistossa)

Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset pank- kien toimintaan ovat jääneet vähäisiksi. Suomen pankkisektorilla ei ole ollut merkittäviä suoria vastuita Venäjälle ja hyökkäyssodan alettua niitä vähennettiin entisestään. Vuoden 2022 lopussa suorat vastuut Venäjälle olivat Finanssivalvonnan mukaan noin 40 miljoonaa euroa. Sodan vaiku- tukset pankkien yritysluottoriskiasemaan syn- tyvät pääasiassa välillisesti tietyiltä toimialoil- ta, erityisesti energian ja raaka-aineiden hintojen nousun seurauksena. Venäjän toimet eivät siten ole suuresti heilauttaneet suomalaisia pankke- ja. Toki maailmantalouden hidastuminen vaikut- ti mm. osakekursseihin ja sitä kautta pankkien tuottoihin.

Sota on kuitenkin korostanut kyberuhkien riskiä. Kyberuhkista ja vaikuttamisyrityksistä puhuttiin paljon alkuvuoden 2022 aikana, mutta tilanne on pysynyt vakaana. Yksittäisiä palvelunestohyök- käyksiä on toteutunut, mutta niillä ei ole juu- ri ollut vaikutusta pankkien maksujärjestelmien toimintaan.⁵⁰

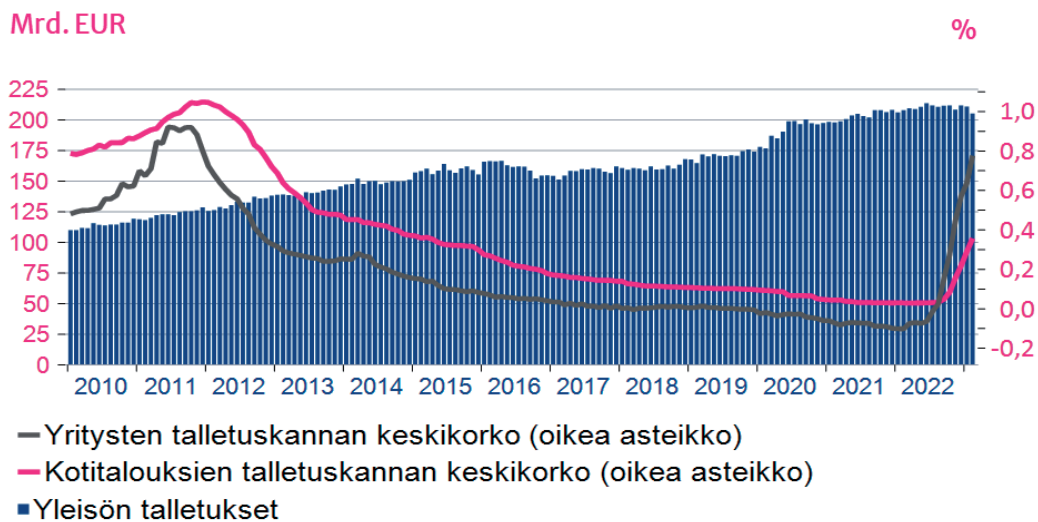
Finanssisektori on yleisesti ottaen varautunut hy- vin erityisesti lyhyisiin häiriöihin, ja varautuminen kyberuhkiin ja hyökkäyksiin on hyvällä tasolla.⁵¹ Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että pankkisekto- ri on osoittanut kriisinkestävyytensä ja hoitanut tehtävänsä koronapandemian sekä hyökkäysso- dan aikana erittäin luotettavasti ja hyvin.

Pankkisektorin omavaraisuusaste laski 5,7 pro- senttiin (12/2021: 6,0 %) ensisijaisten omien va- rojen laskun seurauksena. Suomalaispankkien omavaraisuusaste on hieman eurooppalaista kes- kitasoa (5,1 % /2022) parempi.

Pankkien likviditeetti- ja rahoitusasemat Suo- messa, kuten myös muualla Euroopassa, ovat säilyneet hyvinä erityisesti talletusten ja kes- kuspankkirahoituksen kasvun tukemina. Käyt- tö- ja muilla matalan koron tileillä on edel- leen paljon rahaa, mikä vaikuttaa pankkien

50 https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/finanssivalvonta/tiedotteet/lehdistotiedotteet/2022/finanssivalvonnan_lehdistotilaisuus_13092022.pdf

51 <https://www.finanssiala.fi/luutiset/fiva-finanssisektori-kohtaa-kriisin-vakaana-ja-hyvista-lahtokohdista-ala-varautunut-kasvavaan-kyberhyokkaysten-riskiin/>

Kuvio 5: Luottolaitosten varainhankinta sekä yritys- & kotitaloustalletusten keskiporot – Lähde: Macrobond, Suomen Pankki

rahoituskustannuksiin. Suomalaisten kotitalouksien yhteenlaskettu talletuskanta oli joulukuun 2022 lopussa 111,8 mrd. euroa ja talletusten keskiporo 0,21 %. Talletuskannasta oli yön yli talletuksia 101,9 mrd. euroa ja määräaikaistalletuksia 3,7 mrd. euroa.⁵² (Kuvio 5)

Finanssivalvonnan mukaan suomalaispankit ovat riippuvaisia markkinavarainhankinnasta, mikä altistaa pankit markkinahäiriöille ja varainhankintakustannusten nousulle. Tässä yhteydessä on syytä huomioida, että markkinavarainhankinnan käyttö ei ole pelkästään huono asia. Se luo myös ennustettavuutta. Kuten vuoden 2023 alkukausina on nähty, talletukset ovat usein nopeasti nostettavissa ja niiden ennustettavuus on siten huonompi. (Kuvio 6)

Kotimaisen pankkisektorin maksuvalmius säilyi vahvana vuoden 2022 aikana. Keskimääräinen maksuvalmiusvaatimus (LCR) oli 176 % joulukuun 2022 lopussa (12/2021: 178 %). LCR-suhde oli siis selvästi yli sääntelyn vaatiman 100 %:n tason ja hieman korkeampi kuin EU-alueella keskimäärin (EBA 09/2021: 162 %). Suomalaisten LSI-pankkien (Finanssivalvonnan suorassa valvonnassa olevat pankit) keskimääräinen LCR parantui selvästi vuoden 2022 aikana, ja se oli vuoden lopussa 167 % (12/2021: 152 %). Suomalaispankkien LCR-reservien laatu kokonaisuudessaankin oli hyvä, sillä 97

prosenttia reserveistä koostui kaikkein likvideimmistä eli tason 1 varoista.⁵³

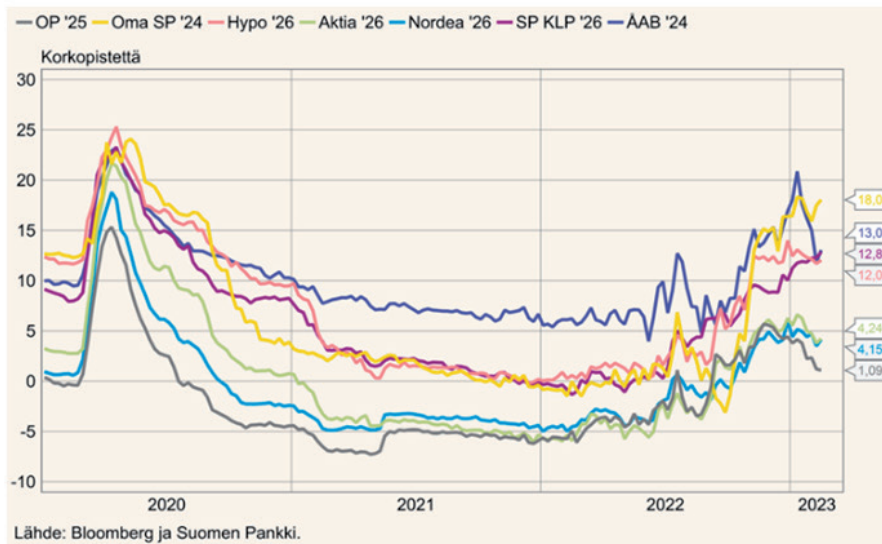
Kesäkuun 2021 lopussa tuli sitovana voimaan pysyvän varainhankinnan vaatimus (NSFR), jonka tarkoituksena on vähentää pankkien liiallista riippuvuutta lyhytaikaisesta markkinavarainhankinnasta sekä rajata pankkien varojen ja velkojen maturiteettieroja. NSFR-vaatimuksen mukaan pankin käytettävissä olevan pysyvän rahoituksen on riitettävä kattamaan pankin varainhankintatarpeet (vaadittu pysyvä rahoitus) yhden vuoden aikajänteellä sekä normaali- että stressitilanteissa.

Suomen pankkisektorin keskimääräinen NSFR-suhde oli joulukuun 2022 lopussa 119 % eli yli 100 %:n vaatimuksen mutta hieman alle EU-alueen keskiarvon (EBA 09/2022:127 %). Kaikki pankit ylittivät vähimmäisvaatimuksen matalimman suhdeluvun ollessa 107 %.

Keskuspankkirahoituksen voimakas kasvu on nostanut eurooppalaispankkien varojen vakuusidonnaisuutta (asset encumbrance, AE). Suomessa sidonnaisuus on aikaisemminkin ollut korkeahko johtuen katettuihin joukkolainoihin sitoutuneista varoista, ja se on pysytellyt vakaana. AE-suhde oli 29 % joulukuun lopussa (12/2021: 29,3 %), mikä on suunnilleen sama kuin EU-alueella keskimäärin (EBA 6/2022: 28,6 %).

52 https://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot2/tilastotiedotteet_fi/rahalaitosten-tase/2023/yrityslainojen-korot-nousivat-voimakkaasti-vuonna-2022/#:~:text=Suomalaisten%20kotitalouksien%20yhteenlaskettu%20talletuskanta%20oli.%E2%80%91talletuksia%20101%2C9%20mrd.

53 <https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/52686/Pankkisektori-Q4-2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kuvio 6: Kotimaisten pankkien katettujen joukkovelkakirjalainojen riskilisiä (asset swap spread)
Lähde: Bloomberg ja Suomen Pankki

Suomalaiset pankit ovat varainhankintasuunnitelussaan varautuneet pandemian aikana kertyneiden huomattavien kotitalous- ja yritystalletusten purkautumiseen, kun kotitalouksien kulutus normalisoituu ja yritysten investointikysyntä elpyy. Vahvat likviditeettipuskurit, suhteellisen monipuoliset ja hajautetut varainhankintakanavat sekä vahvan vakavaraisuuden mahdollistamat edulliset markkinavarainhankinnan kustannukset suojaavat suomalaispankkeja talletusvarainhankinnan mahdolliseen supistumiseen liittyviltä riskeiltä. Lisäksi keskuspankkirahoituksen suhteellisen pieni osuus suomalaispankkien varainhankinnasta lieventää keskuspankkirahoituksen eräntymiseen liittyvää jälleerahoitusriskiä.

3.2 Kotimaisen pankkisektorin erityispiirteet

Yksi Suomen pankkisektorin erityispiirteitä on sen keskittyneisyys. Kolme suurinta toimijaa (OP Ryhmä, Nordea ja Danske Bank) vastasivat viime vuoden lopussa 68,5 % kaikista muille kuin rahalaitoksille Suomeen myönnettyistä lainoista (68,9 % vuoden 2021 lopulla) ja 77,2 %:sta kaikista talletuksista (76,9 %).

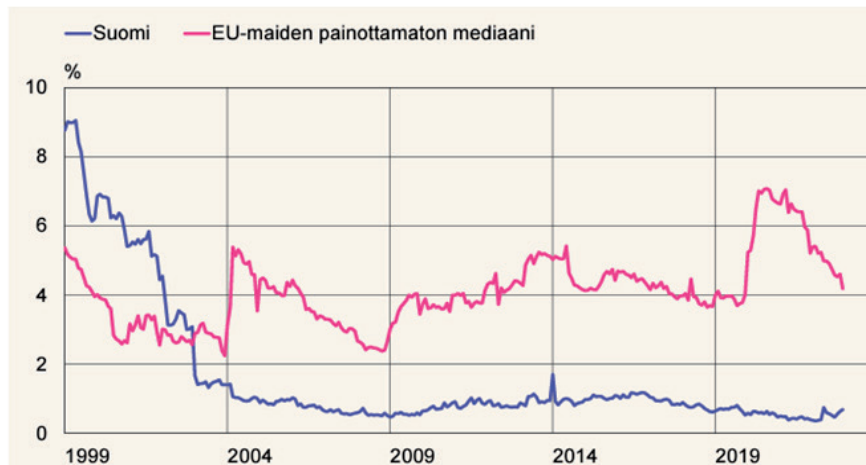
Keskittyneisyyden lisäksi Suomen pankkisektori on vahvasti linkittynyt muihin Pohjoismaihin omistusten ja sijoitusten kautta, ja se käyttää merkittävästi markkinaehtoista rahoitusta. Muita tyypillisiä piirteitä ovat asuntolainojen suhteellisen korkea osuus luotonannosta, järjestämättömien saamisten alhainen määrä sekä eurooppalaisessa vertailussa hyvä kannattavuus.

Ulkomaiset luottoluokittajat näkevät pankkien toimintaympäristön yleisesti ottaen vakaina, mihin vaikuttavat pankkien pääomatasot sekä kannattavuus. Suomalaisten pankkien saamiset koostuvat pääosin matalariskisistä kiinteistö- ja vakuudellisista saamisista sekä yrityslainoista. Pankkisektorin tappionsietokyky on vahva. Tämän osoittavat myös valvojen stressitestit.⁵⁴

Kuuluminen euroalueeseen ja osaksi EKP:n pankkivalvontaa lisää toimintaympäristön ennustettavuutta sekä edistää tasapuolisia kilpailuolosuhteita suhteessa eurooppalaisiin kilpailukumppaneihin. Tämä mahdollistaa pankeille hyvät edellytykset kasvaa ja kehittää palveluja. Tämä lisää vakautta rahoitusmarkkinoilla.

Pankkien kotivaltion velkaantuneisuus ei ole Suomessa niin yleinen puheenaihe kuin esimerkiksi Etelä-Euroopassa. Suomen valtio pyrkii hajauttamaan varainhankintansa sijoittajapohjaa maantieteellisesti. Laaja sijoittajapohja vahvistaa valtion varainhankintakykyä, tukee lainojen hinnoittelua jälkimarkkinoilla ja on osa pitkäaikaisen jälleerahoitusriskin hallintaa. Euroopan keskuspankin rahapoliittisista osto-ohjelmista huolimatta Suomen valtionvelkaa omistavat edelleen pitkälti kansainväliset sijoittajat. (Kuvio 8)

⁵⁴ <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/lehdistotiedotteet/2021/eurooppalaiset-pankkien-stressitestit-julkaistu-suomen-pankkisektorin-vakavaraisuus-kestaisi-toimintaympariston-voimakkaan-heikkenemisen/>

Kuvio 7: Luottolaitosten kotimaiset valtiolainasaamiset suhteessa luottolaitosten kaikkiin saamiin
Lähde: Finanssivalvonta, Euroopan keskuspankki

Kiinteistövakuudellisten luottojen osuus kaikista pankkien myöntämistä luotoista on laskenut edellisen vuoden 54 prosentista 51 prosenttiin vuoden 2022 lopussa. Kiinteistömarkkinoiden kehityksellä on laskusta huolimatta edelleen merkittävä vaikutus pankkien taloudelliselle tilalle.⁵⁵

Kansainvälisesti vertailtuna Suomen pankkisektorilla on keskiarvoa vähemmän saatavia pandemian eniten runtelemilta toimialoilta (matkailu, ravintola-ala). Suomen pankkisektori onkin selvinnyt hyvin koronapandemian aiheuttamasta sokista, eivätkä muutokset järjestämättömissä saamisissa tai IFRS 9:n luokittelun mukaisissa erissä kerro merkittävästä riskien kohoamisesta. Pohjoismaisille pankeille on ollut yhteistä, että koronakriisin aiheuttamat luottotappiot näyttävät jäävän pelättyä pienemmiksi.

3.3 Vihreä rahoitus

Yleisellä tasolla rahoitusmarkkinat toimivat hyvin Suomessa ja rahoituskelpoiset hankkeet saavat rahoitusta hyväksyttävillä ehdoilla. Esimerkiksi projektirahoitusehdoilla tuulivoimahankkeilla ei pääsääntöisesti ole ollut ongelmia löytää yksityistä rahoitusta.⁵⁶ Haaste siis on osittain päinvastainen – rahoittajille on haasteena löytää vihreän siirtymän hankkeita, joita rahoittaa.

Pankit voivat ohjata yhteiskuntaa kestävämpään suuntaan – tätä roolia on avattu tarkemmin muun muassa vihreän siirtymän rahoituksen työryhmän loppuraportissa, joka valmistui joulukuussa 2022. Loppuraportti korostaa rahoitusmarkkinoiden roolia vihreässä siirtymässä.⁵⁷

Raportissa tuodaan esiin, että yksityiset investoinnit vihreään siirtymään rahoitetaan ensisijaisesti yksityisistä lähteistä. Julkiset rahoitusvälineet täydentävät ja vivuttavat markkinaehtoista rahoitusta, erityisesti uusien ratkaisujen kehittämiseen ja markkinoille tuomiseen liittyvien riskien jakamiseksi.

⁵⁵ <https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/52686/Pankkisektori-Q4-2022.pdf>

⁵⁶ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164478/VN_2022_73.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁵⁷ <https://www.finanssiala.fi/uutiset/pankit-voivat-ohjata-yhteiskuntaa-kestavampaan-suuntaan-tyoryhman-loppuraportti-korostaa-rahoitusmarkkinoiden-roolia- vihreassa-siirtymassa/>

Esimerkiksi Euroopan investointirahaston (EIR) lainatakausohjelmalla pyritään vauhdittamaan pk-yritysten, kotitalouksien ja asunto-osaakeyhtiöiden puhtaan teknologian investointeja ja energiatehokkuusremontteja. Valtioneuvosto on hyväksynyt Suomen osallistumisen tähän 700 miljoonan euron InvestEU-takausohjelmaan, jossa valtio osoittaa 100 miljoonaa euroa EIR:n Sustainability Guarantee -tuotteeseen. Vipuvaikutuksen valtion sijoittamalle rahoitusosuudelle arvioidaan olevan seitsenkertainen, jonka arvioidaan toteutuvan ohjelmaan osallistuvien rahoituslaitosten välittämien lainojen volyyminä. Suomalaiset pankit ovat tarttuneet tuotteeseen aktiivisesti.⁵⁸

Tämän lisäksi energiatehokkuutta parantavien avustusten, jotka edistävät vihreää siirtymää, kysyntä on vakiintunut. Esimerkiksi valtioneuvoston asetus asuinrakennusten energia-avustuksista vuonna 2023 kannustaa rakennuksen energiatehokkuuden parantamiseen. FA pitää esitystä pääosin erittäin hyvänä ja vihreää siirtymää tukevana. Herää kuitenkin kysymys, että miksi ”taloudellista toimintaa harjoittavat yhteisöt” ovat avustuksen ulkopuolella, jos laaja-alaisesti katsoen tavoitteena on yleinen energiankulutuksen alentaminen. Perusteena mainitaan käänteisesti, että yksityisen sektorin hankkeet toteutuisivat joka tapauksessa – tätä tuskin voi pitää varmana. FA:n mielestä onkin tärkeää, että näihin talkoisiin kannustetaan avustusten kautta mahdollisimman monia tahoja.⁵⁹

Kestävyyriskit ovat olennainen osa pankkien kokonaisriskienhallintaa, ja onkin tärkeää säilyttää vakavaraisuussäätelyn riskiperusteisuus, jotta riskejä ei hinnoitella väärin poliittisten tavoitteiden vuoksi, tai heikennetä tarpeettomasti rahoittajien mahdollisuuksia palvella yrityksiä.⁶⁰

58 <https://www.finanssiala.fi/uutiset/suomalaispankit-tarttuivat-euroopan-investointirahaston-tarjoukseen-vihreaa-siirtymaa-vauhdittavien-investointien-rahoitus-helpottuu/>

59 <https://www.finanssiala.fi/lausunnot/valtioneuvoston-asetus-asuinrakennusten-energia-avustuksista-vuodelle-2023/>

60 https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2022/01/FA_04012022_Pankkien_vakavaraisuussaatelun_rooli_vihreassa_siirtymassa.pdf

3.4 Suurimmat pankit, henkilöstö ja konttorit

Suomessa toimi vuoden 2022 lopussa yhteensä 196 luottolaitosta, kun ryhmärakenteita ei oteta huomioon.⁶¹ Luottolaitoksia oli 10 vähemmän kuin vuoden 2021 lopussa. Vähenneminen johtui pääosin pankkiryhmien sisäisistä fuusioista. Luottolaitoksia ovat talletuspankit sekä ns. muut luottolaitokset, joita ovat esimerkiksi rahoitusyhtiöt, luotokorttiyhtiöt, kiinnitysluottopankit ja Kuntarahoitus Oyj. Muut luottolaitokset eivät ota vastaan talletuksia.

Suurin osa luottolaitoksista kuuluu johonkin pankkikonserniin tai yhteenliittymään. Ryhmä- ja konsernirakenteet huomioiden kotimaiseen pankkisektoriin, pois lukien ulkomaisten pankkien sivuliikkeet, kuului vuoden 2022 lopussa 12 pankkia.

Kotimaisen pankkisektorin rooli työllistäjänä on edelleen merkittävä. Suomalaisissa pankeissa ja ulkomaisten talletuspankkien Suomessa sijaitsevissa sivuliikkeissä työskenteli vuoden 2022 lopussa yhteensä 19 922 henkilöä eli 227 enemmän kuin edellisvuonna.

Konttorien määrä kuitenkin väheni. Suomessa oli vuoden 2022 lopussa yhteensä 772 pankkikonttoria, joka oli 38 vähemmän kuin edellisenä vuonna. (Kuvio 8)

Suomen suurin pankkiryhmä markkinaosuuksilla mitattuna oli vuonna 2022 OP Ryhmä. Sen markkinaosuus oli 35–39 % (Q4 2021 34–39 %) niin talletuksissa, asuntolainoissa kuin yrityslainoissa. Toiseksi suurin pankkikonserni markkinaosuuksilla mitattuna oli Nordea-konserni. Sen markkinaosuudet olivat 25–31 % (Q4 2021 25–32 %).

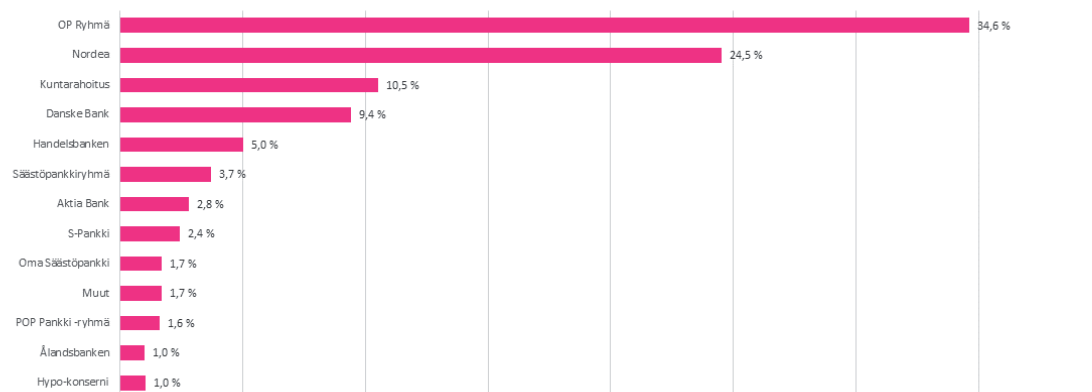
Luottolaitosten markkinaosuudet ovat vaihdelleet vähän viime vuosina. Myönnettyissä lainoissa muutokset olivat vuonna 2022 hyvin pieniä, suurimmillaan noin prosenttiyksikön verran. Myös talletuksissa muutokset olivat marginaalisia: OP:n markkinaosuus kasvoi 0,4 %-yksikköä ja muiden osuus laski yhteensä 0,4 %. (Kuviot 9 ja 10)

61 <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/rahalaitoslista/>

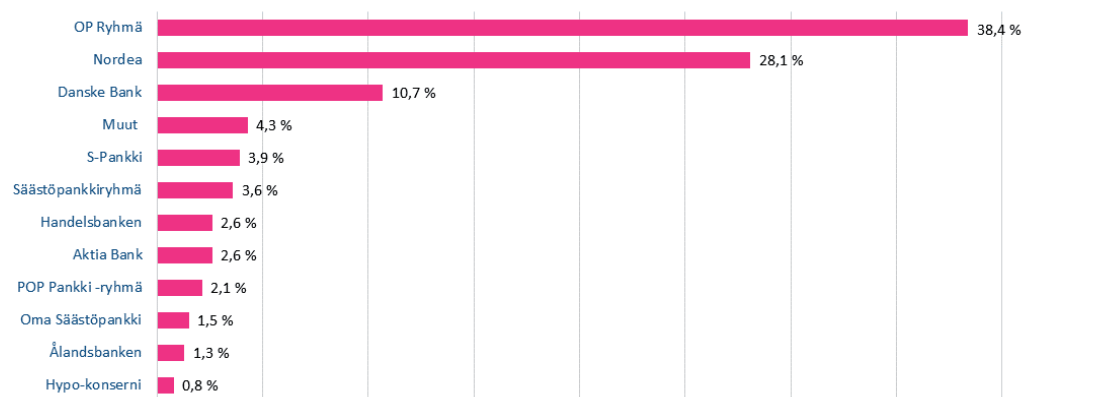

Lähde: Suomen Pankki

Kuvio 8: Pankkien henkilöstö ja konttorit – Lähde: Suomen Pankki

Kuvio 9. Luottolaitosten markkinaosuudet, lainat yleisölle Suomessa 31.12.2022 – Lähde: Suomen Pankki

Kuvio 10. Luottolaitosten markkinaosuudet, talletukset yleisöltä Suomesta 31.12.2022 – Lähde: Suomen Pankki

3.5 Lopuksi

Koronapandemian sekä Venäjän hyökkäyssodan aikana pankit ovat olleet talouden kehityksen ja vakauden näkökulmasta keskeisessä asemassa. Vakavaraisuudella mitattuna suomalaiset pankit ovat hoitaneet asiansa hyvin. Suomalaispankkien riskiasemaa ja riskinsietokykyä parantavat kertyneet voittovarot, ylimääräiset pääomapuskurit sekä hyvä likviditeettiasema.

Terveellä pohjalla oleva pankkisektori voi kriisin yllättäessä tarjota asiakkailleen lainanhoidon joustoja ja tukea heitä muillakin tavoilla, mikä hyödyttää suoraan reaalitaloutta. Rahoituksen tehokas ja joustava kohdentuminen sekä rahoitusjärjestelmän vakaus edesauttavat taloudellista kasvua ja hyvinvointia. Tämän merkitystä ei voi korostaa liikaa.

Pankkien kyvystä myöntää luottoja sekä joustaa yritysten ja kotitalouksien lainanhoidossa tilapäisten ongelmien ilmetessä on syytä pitää huolta jatkossakin. Tämä on korostunut varsinkin Suomessa ja muualla Euroopassa, jossa rahoitusjärjestelmä on hyvin pankkikeskeinen.

Matalien korkojen aika on tältä erää ohi. Vaikka pankkien tuloskehitys ja kunto ovat säilyneet pandemian aikana vahvoina, niillä riittää haasteita. Pankkien toimintaympäristö ja liiketoiminnalle asetetut vaatimukset muuttuvat jatkuvasti. Pidempää aikaväliä tarkasteltaessa pankkien kannattavuuteen ovat heikentävästi vaikuttaneet yleinen finanssisääntelyn lisääntyminen, matala korkotaso, omien varojen korkeammat vaateet, digitalisaatio, kiristynyt kilpailu sekä mm. tiukentunut valvonta ja siitä aiheutuvat kustannukset.

Suomen pankkisektorin kannattavuus ja oman pääoman tuotto vertailtuna Euroopan pankkien keskiarvoihin ovat hyvää luokkaa. Tehokkuutta mittaava kulut/tuotto-suhde on lisäksi eurooppalaista keskitasoa parempi. Toisaalta pankkien oman pääoman tuotto verrattuna moneen muuhun toimialaan on verrattain matala.

Tulevaisuudessa onkin erityisen tärkeää miettiä

uusien maksujen, uuden sääntelyn ja muiden pankkien kannattavuutta rasittavien toimenpiteiden perusteita. On tärkeää säilyttää pankkien edellytykset harjoittaa kannattavaa liiketoimintaa ja kannustimet kehittää uusia palveluita ja toimintoja.

Ilmastonmuutoksen ja sen torjunnan vaikutukset pankeille ja muulle finanssialalle ovat alkaneet konkretisoitua. Siirtyminen vähähiiliseen talouteen edellyttää runsaasti investointeja, ja ne puolestaan vaativat rahoitusta. Pankkien rooli siirtymän rahoittajana on merkittävä. Muutenkin pankit integroivat vastuullisuuden yhä tiiviimmäksi osaksi sijoitus- ja luotonmyöntöprosessejaan.

Hyvin toimivat pankki- ja rahoitusmarkkinat, jotka hinnoittelevat riskit oikein, ovat edellytys vihreän siirtymän kustannustehokkaalle toteutukselle. Vain niiden avulla yritykset saavat riittävästi rahoitusta energiatehokkaisiin investointeihin vähähiilisillä toimialoilla, ja vihreitä innovaatioita voidaan edistää hiili-intensiivisillä aloilla.

.

FINANSSIALA

FINANSSIALA RY
Itämerenkatu 11–13, 00180 Helsinki
etunimi.sukunimi@finanssiala.fi
www.finanssiala.fi